

pasztalataiból jól látszik. Miért olyan nehéz megérteni, hogy egy kultúra, egy ország fennmaradását család-politikával, és ha kell technológiai fejlesztéssel kell szavatolni, nem átforgatással. Mert átforgatásról beszélünk. Tisztelnünk kell az arab kultúra minden behurcolt extrémítását, miközben ők még a nőket megillető alapvető tiszteletéről sem hallottak, miközben merényleteket követnek el öltözködésünk, hagyományaink és jelképeink miatt, melyeket ők nem tolerálnak. Tolerancia egy intoleráns közegben? Fából vaskarika. Ne

hagyjuk elveszni kultúránkat és nemzeti karakterünket Európában, különben úgy járunk, mint a túl nagyra nőtt Római Birodalom, mely jólétében ebek harmincadjára juttatta önmagát, ezzel több száz évre visszavetve a fejlődést. Még nem késő, csak figyelni kell, és nem Sorosra, hanem arra amit a szívünk diktál.

Merjünk szembe menni a fő sodorral, és előbb utóbb a józan ész utat tör majd magának az örületen át is. Kitartás és büszke dac, amíg az idő minket nem igazol.

----- *** -----

GYÁRFÁS ÁGNES

A magyar gondolkodásmód

Féja Géza írta, hogy a „a magyar szellem legjellemzőbb vonása, hogy éppen olyan eredendő erővel tör előre, mint gyökerei felé”. (7. old.)¹

Mindaddig, amíg a történelemhamisítók rostáján átengedett ismeretek lepték el az agyamat, a gyökerek ezer évnél nem mentek mélyebbre. A tisztánlátásomhoz hozzájárult a doktori vizsgám témája, az hogy miért a költészet és nem a filozófiai irodalom virágzott Magyarországon. Felkészülés közben találkoztam a nagy szótáríró Sauvageot véleményével. Az mondta, hogy a magyarok képekben gondolkodnak, s nem annyira az algebrai rendszerű, mint inkább a szimbolikus kifejezőmódot kedvelik. Konkrét tényeket tárnak fel költészetükben, s nem a filozófiában. (247. old.)² Gyakorlatilag versekben filozofálva. Ez a mondat segített hozzá szellemi életem kibontakozásához.

Trianon után megélnékvült a magyar jellem iránti érdeklődés, mert a világ meghökkent a csonka ország teljesítésén, s erre még misztikus magyarázatok is kerestek.

Az 1930-as évek ismert magyar filozófusa Halasi Nagy József az önismeret oldaláról feszegette, hogy milyen a magyar ember gondolkodás-

módja. (Magyar önismeret, 1939.) Szangvinikus, csapongó, érzékeny.

Szekfű Gyula 1940-ben 13 tudós nézetét foglalta össze egy kis könyvben.³

Még ebben az évben történt, hogy a Magyar Pszichológiai Társaság magyarság-lélektani szakosztályt alapított.⁴ Ehhez fűzte hozzá máig érvényes véleményét Dékány András: „Kívánatos, hogy itt a magyar irodalom és a néprajz ismerői is elmondják a magukét, ...hogy a magyar néplélektan felszabaduljon egyénlélektani szűk fogalmak alól. Mert a magyarság nem lélektani laboratóriumi objektum, hanem történeti sorsot vállaló közösség, melynek lelkisége elsősorban a történeti tettek és a nagy szellemi alkotások terén mutatkozik meg és az ott is keresendő. (263. old.)⁵

Ez azt jelenti, hogy a nyugati eredetű „egyénlélektant” (individuál psychology) felül kell bírál- ni, ha a magyarság gondolkodásmódján át a lelkét is szeretnénk megismerni. A magyar néplélektan kutatásához módszereket kerestek. A legfontosabb kutatási lehetőséget úgy vélték a nagy írók és költők adták, feltűnt a költészet által való megismertetés. Ez fontos, de nagyon óvatosan kell ke-

¹ A régi magyarság. A magyar irodalom története 1772-ig. Pallas ny. é. N. Bratislava.

² Dékány István: A magyarság lelki arca. Athenaeum 1942.

³ Mi a magyar, 1939.

⁴ M. Pszichol. Szle. 1940. 178-181.

⁵ Dékány András i.m.

zeleni a kérdést. A 19. századi költőket annyira áthatotta a görög-római és a finn, lapp és a nyugat-európai hősének költészet, hogy képesek voltak nyugati jellemű irigy, gyilkos, ármányos magyarokat kreálni, hogy az elvárás kényszernek eleget tegyenek, hogy megfeleljenek.⁶ Közben gyűjtötték a népdalokat, meséket, balladákat az országot járó magyarok, és mint a kelyhet az áldomáson felmutatták a legszebbet, amit ember alkotott, a magyar népköltészetet.

Ady Endre versei addig lobogtak a magyar lélekben, amíg a Hatvani báró által támogatott Nyugat vonzaskörébe nem került. Itt a nyugati eszmék ráneheztek a karjaira, megbénították az igazságkereső erőt lelkében.

Azt is nehéz feldolgozni, hogy 1957-ben a magyar költők, tisztelet a kivételnek levelet írtak az ENSZ-be, s kérték, hogy a magyar ügyet vegyék le a napirendről, s ámulva vettem kézbe Németh László két kötetes művét, melyet Utam Marxhoz címmel adott ki 1959-ben.

Nem is gondolná az ember, hogy a néplélek, népjellem kutatásnak Bölcs Leótól kezdve mekkora irodalma van. Kár, hogy jobbára a klasszikusokat idézik és egymás írásaiból táplálkoztak. Heredotosz leírta a szkíták testi-lelki adottságait, mitológiájukkal is próbálkozott. Tőle olvastam először az aranytárgyak történetét, melyet az égből kaptak régen a királyi ősök.

Ezt a legendát kis elemista koromba iskolában tanultuk, s később Badiny Jós Ferenc is sokat emlegette. De, hogy ez a történet honnan ered, hogy hol van megírva az eredeti esemény sor ezt senki sem tudta, pedig a leírás dokumentatív igazolta volna, hogy a magyarok ősei közvetlen kapcsolatba vannak a Teremtőjükkel, aki kedvenc fémükből, aranyból formált kultikus tárgyakat, s mint a továbbgyártás etalonját küldte nekik az égből. (29-56. old.)⁷

Gondoljuk el, mekkora tudatformáló ereje van egy ilyen ténynek! Az az első és legfontosabb jellemvonást és gondolkodást meghatározó emlék, hogy a magyaroknak *őstudati szinten emlékképeik vannak az Istenükkel való szoros kapcsolatáról*,

a teremtés tényéről, s arról, hogy nekik a földön meg kell tanítani mindenkit az eke használatára, a haza szentségére (korsó), a kard védelemre szolgáló szerepére és a fokossal való révülés szent gyakorlatára, vagyis a Teremtővel való rendszeres kapcsolattartásra.

Ezzel a tudattal élték át az Aranykort, s ahogy végre a turáni népek legrégebb írásaiból, a képelekből megtudtuk, a kalászt is az égből kapták, a vezérlő Boldogasszony a kezében hozta a MAGOSBÓL az áltéri gazdálkodásra alkalmas folyamközőkbe.

Ha egy nép tudatát ilyen őskép-együttes motiválja, ez olyan meghatározó erejű, amely genetikai úton addig működik, amíg egyetlen írmag található. Kiiirthatatlan. Azért nem működik nálunk a nyugati pszichológia, mert az indoeurópai mitológia alacsonyabb erkölcsi alapon áll, mint a magyar. Pl. az ógörög eleve feltételezett egy vacogó, vad hordanépet, akiken, megesett Prométheusz szíve és lehozta nekik az égből a tüzet.

Most képzeljük el, hogy Prométheusz tüze mellett fűtőzők 'lelki' adottságaira épült fel az egész nyugati pszichológia tudományos rendszerre és gyógyító módszere. A királyi szkítáknak nem kellett tüzet csiholni, mert a Boldogasszonyok kis lábakon álló oltárkáján mindig égett a tűz. Ha látogatóba jöttek vizet hoztak, s egy arany medencébe öntöttek belőle. *Fény és víz a teremtés két eleme a duális gondolkodásmód lényege*. Ez a szimbolika végigkísérte a pecséthenger irodalmat.

A nyugati és a sémita emlékek szerint Isten agyagból teremtette a férfit, majd ennek oldalbordájából a nőt. Nem az elemi szintű alapokról indul el az élet, hanem a keramikus agyagműves látványából a fantázia szülte a teremtés mondáját.

A magyar lélekben viszont a teremtés elemi ősképe él, amely a Teremtő fogalmát is magában hordozza: fény és víz. Két *hasonló, mégis különböző őselem*, amely képes a harmadikat létrehozni: következetesség, logika és élő Istenkép eredménye. Ezért nincs a magyaroknak nyugati és sémita mintájú eredetmondája, mert *Istentudata* van és ez az egész faj gondolkodását meghatározza. (1-5. old.)⁸

Mindaddig, amíg a 6-8 ezer éves pecséthenger irodalomból az ősmúlt tudatvilágát meg nem

⁶ Külön fejezetet igényelne itt a hősének kérdése, a nemzet költészetének megítéléséhez a hősének adta a kulcsot.

⁷ Vizek könyve II. MBE Miskolc, 2007.

Hivatkoztam Borbola János: A Nílus-völgyi hitvilág c. művére. In: Ósi Gyökér 2005, 33, 4, 2-22. old.

⁸ Vizek könyve I. MBE Miskolc, 2006. Gőz Lajos személyes közlésére hivatkoztam.

ismertük, csak a jelenségek figyelembevételével igyekeztünk meghatározni a nép karakterét, s így olyasmi csapódott le, hogy a magyar hirtelen haragú, de jólelkű, sírva vigadó, vendégszerető, szereti a víg lakomákat, a zenét, táncot, hogy bátor... ha jól végiggondoljuk olyannak állították be, mint a mesék sikerorientált legkisebb királyfiát. S mindez igaz, mert úgy jelenik meg a magyar az emlékképekben. De ennél több is, ha a fenti jelenségek lelki alapjai után kutatunk.

A pecséthengerek is a régmúlt történeteit írták újra és újra, tehát már az ő korokban is szükség volt a felelevenítésre. Annál csodálatosabb, hogy az ősemlékek megmaradtak a nemzeti emlékezetben és a mai napig hatnak az életvitelünkben.

Csak megemlítem a Brüsszeli Európa Tanács magyarság iránti ellenérzetét, melynek alapja lehet értetlenség, de lehet a pontos megértéséből fakadó félelemérzet, esetleg irigység.

Miután Euráziában más fajú népek is megtelepedtek nemcsak turániak, s hódító háborúik miatt a népek összekeveredtek, a turáni nemzetiség utódaiban is kialakultak indoeurópai vagy sémita vonások. A gondolkodásmód, ahogy a gonoszt leküzdötték vagy igyekeztek leküzdeni az egész nemzetre egységesen jellemző. Megtalálták a *megbánás és megbocsátás* érzelmi kettősét és ezt is királyi szinten művelték.

Gondoljunk Salamon királyra, aki bűneiért a Bakonyban vezekelt haláláig, vagy gondoljunk a Vén szolga c. mese gonosz királynőjére, aki halálos ágyán úgy vezekelt: „Igazuk van a doktoroknak édes uram, nekem meg kell halnom. El akarom pusztítani a fiadat, de megvert az Isten, nem a fiad halt meg, nekem kell elpusztulnom”. (127. old.)⁹

Az idegen mesekincs nem ismeri ezt az érzelmi kettőt:

A Bűnöst kerékbe törlik, felnégyelik, karóba húzzák, így gondolkodik a tömeg. Viszont a gonosz időkben valahonnan előlépett a magyar lélekben az *isteni ethosz* és fiait megmentette a tömeggé válástól, s ez a magyar karakter egyik legfontosabb vonása. A magyar népmesék végén az ármányos banyát szélnek eresztik, mert a kegyetlenség fogalmát nem ismerték.

Ismerjük azt a legendás mozzanatot, amikor a kétféle gondolkodásmód szétvált. Ábrám népével Ur városából jött elő. Neve beszédes: Isten rám vetített ábrája. Nem sokáig maradt ez így, mert behálózták, hámba fogták, s ezt nevének kiforgatásával pecsételték meg. A hámba fogott istenarcú férfi. Isten embere a torz történeti események főhőse lett: az Ő leszármazottai a zsidók és az arabok. Ezért Ábrahám lett a neve.

Jézus a legbensőbb énünket tárta fel tanítáisaiban. Azt mondta: „én vagyok a világ világossága...” (János 8, 12.). Ezt a gondolatot a népdalok érzékenységgel fogadtuk el. Ráskai Lea ezt írta kódexe margójára: „Világnak világa, virágnak virága...”, s ugyanez szóról szóra az Ómagyar Mária-siralomban is olvasható.

Szabadságszeretetünk közismert, nem kevésbé igazságérzetünk „megismeritek az igazságot és az igazság szabaddá tesz titeket. A szabad ember szárnyal, a bűnös szolgája a bűnnek”. (János 8, 32-35.) Ez a kulcskérdése Bárány Péter Korvinus Mátyás c. drámájának (1789) is.

Jézus sorsában összegződik az Istentől származott nemzet tragédiája is. Jézus világosan beszélt:

„– Tudom, hogy Ábrahám magva vagytok, de meg akartok engem ölni... mert ti azt cselekszitek, amit a ti atyátoknál láttatok.

Felelének:

– A mi atyánk Ábrahám.

– Ha Ábrahám gyermekei volnátok, Ábrahám dolgait cselekednétek. Ha Isten volna a ti Atyátok, szeretnétek engem, mert én az Istentől származom. Ti az ördög atyától valók vagytok és a ti atyátok kívánságait akarjátok teljesíteni. Az emberölő volt kezdettől fogva.” (János 8, 39-44.)

Jézus példái, szimbolikái azonosak a turáni tematikával. Tudjuk, milyen fontos a MAG, a SZEM, a kalász mindmáig. Jézus a saját sorsát is a földbeesett, elhalt gabonamaggal azonosítja. (János 12, 24.): Ha a földbeesett gabonamag el nem hal, csak egymaga marad. Ha pedig elhal, sok gyümölcsöt terem.

Jézus felelevenítette a lélek mélyén őrzött te-remtői ősképet. Életszerűvé, megfoghatóvá tette „Én vagyok az út, az igazság és az élet...” (János 14, 6.) majd később „aki engem látott, látta az Atyát”. (u. ott 9.) Azért vagyunk Jézuséi, mert általa újult meg az atyai ősképe. Ez az Újszövetség.

⁹ Sánta Harkály Gyűjt. Gyárfás Ágnes MBE Miskolc, 2012

Jézus egyszerű volt, de elfogadta a drága olajat, amellyel Mária Magdolna megkenete a lábait és Júdás felszólítását visszautasította. Nem adta el az olajat és nem osztotta szét a szegények között, hanem a Mária Magdolna nagyvonalúságában osztozott. Igen a magyarok nagyvonalúak és szeretik a pompát, mert tudják, hogy a szegényeknek ahhoz, hogy gazdagokká váljanak szerény anyagi javakra, de bőséges szellemi kincsekre van szükségük. És Jézus ezt árasztotta szerte a világban.

A családi kötelék ereje hatott szavaiból. „Ha valaki szeret engem... az én atyám megtartja azt”. (János 14, 23.) „S ahogy szőlő nem terem másként csak a szőlővesszőn, ...akként kell ragaszkodni a mennyei ékes, termőághoz”. (János 15, 1-27.) A mi *hagyománytiszteletünk* forrása Isten képének lelkünkben való megőrzése.

Sauvageot mondta, hogy nem annyira az algebra, mint inkább a képes gondolkodás, a szimbolika a magyar gondolkodás meghatározó eleme. Ez igaz, de nem egészen fedi a valóságot. A matematika és főként az algebra a számszimbólumok világa. Ha ez nem így volna, akkor a két Bolyai nem tudott volna gondolataival új korszakot nyitni a tudománytörténetben. Igen az *isteni karaktert* lelkében hordozó magyar géniusz minden életszinten és területen képes a jó érdekében kibontakozni, mert a lét eredetének és működésének megértéséhez szükséges duális gondolkodásmód beleíródott a génjeibe.¹⁰

Nézzük meg a keresztény oldalt is.

Ez a gondolkodásbeli alapképlet nem egészen harmonizál a keresztény vallásos elvekkkel. A keresztény istenség hímnemű hármasság. A mi régi ősvilágképünk az atyai anyai kettős minőségből fakadó élet elvét vallja, amely a gyermekkel válik hármassá. Ennek ellenére a magyarok jó keresztények, sőt sokszor úgy tűnik, hogy egyedüli keresztény nép Európában.

Évszázadokig védték a kis kontinenst a muzulmán behatástól, most, amikor az európai szellemi trend kizárta a keresztény elveket a működéséből, akkor a magyarok befogadták és törvénybe foglalták a keresztény értékeket. Miért vajon?

Azért, amiért Isten arcát őrzik mélytudatukban. A kereszténység a magyar felfogás szerint Jézus tanításainak kristályrendszere. És ahogy a magyarság a középkorban nem szolgáltatta ki az inkvizíciónak táltosait és szent Bábait, úgy jelenkorunkban sem szolgáltatja ki a gonosznak a krisztusi világképét, hanem őrzik Jézus szellemiségét, aki lehet bármilyen származású, tanítása a magyar lélek kérdéseire ad választ, mert a krisztusi gondolatsor a magyar gondolkodásmód alapjain nyugszik. Azt is mondhatnánk tehát, hogy, ha közel szeretnénk kerülni a nemzeti és a személyes önismeret világához, ha őszinte önismeretre vágyunk, akkor Jézus hagyományait kell tanulmányoznunk. Jézusét, aki új szövetséget ajánlott, de elutasítást nyert és keresztthalált szenvedett.

A megromlott világban az Ő sorsa a magyarság sorsának előképe.

Azonban Krisztus számára is volt történeti előkép, amidőn a babiloni ármádia szemét szúrta, haját tépte, a hazát, a Madát védő káld-szabír turáni népnek és megalázta királynőjét. Jézus ennek ellenére a megbocsátó szeretet tanát tanította, s csak a magyar irodalomban működik ez az alapelv.

Ha végignézzük a történetünket, mindig, mint vezérelv vonult végig tetteinken a *megbocsátó szeretet*.

Isten azért helyezte el ábráját a mélytudatunkban, hogy a szeretet jegyében fogant világképét őrizve esélyünk legyen a gonosz pusztítását követő kataklizma után a túlélésre. Az Ő világa nem egy történeti éra vagy földtörténeti kor időtartamára épült. Az örökéletet az ősképp, az őstudás jelenti. Ez az alapeszme határozza meg a jelenlétünket és világképünket a földön. Ez motiválja gondolkodásmódunkat. Ez célt és értelmet ad megpróbáltatásaink átvészeléséhez. Isten hiteles voltának bizonyosságoszlópai vagyunk. Nem a magunk, hanem a magos égi világ, a *jóság, a természetes harmónia* életérzésének kedvéért vagyunk a földön. Nem a karrierünk, hanem a teremtés csodájának vagyunk építői. S ha ez az elhivatás tudatosul bennünk elképzelhető Isten országának földi helyreállítására.

¹⁰ Farkasinszky Tibor előadása a Miska kancsó című könyve bemutatóján